

ՆԻՍՏ ՈՒ ԿԱՅ ԽՈՅԵՑԻՈՅ

(Հայրադ գիւղի բարբառով) *.

ԳԼՈՒԽ Ա.

ԿԱՇՏԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԵՒ ՄԱՅՐԱԿԱՆ ԿՈՐՈՎԱԼԻՅ ԶԲԱՎՄՈՒՆՔ

Կաթնովէն հա ըռուպտորի** պտնը—կա՛րծը քչետնի էթոս էր շատանաս էր— Խաթի ունձն ինգչիր էր, պոմկչների, պախէզ-քչերի¹ քախանա տիւս էր էկչի, էքչըատարի ալաղն² տնելիւ, մէօվերի³ քչէօնըչիվը⁴ տալու վոխաը խասիր էր, աչնան ցանքսի վորերի թիւնդ վոխան էր. մառթ չկար, ար պտնը—կարծ չիւնենար. հորմէկը⁵ մէ պտնի էր կչնոցի Առատվան կարմիր տրէվո տէլ հոլտ նար էր ճողճղվի, ար խէրը—տղայ, մէր—ախ-չիկչ, խարանը—կչսիւր, քչիւր—ախպէր խօսկ մէկչ տրուկ, ծեռ ծեռի տվուկ, մէ ծէնի, մէ խօսկի. ջան ասելով ջան լսելով, մէյմէկչիւ ջան դուրբան տալով—քչէօմոդչ տնելով՝ թէ տան, թէ տըսի պտներէն հորմէյն իւր*** զորտլն տառչ էր տըվի, իւր խաղը—

*) Հայթաղցի գաղթել են Պարսկաստանից. Ուրմիոյ քաղաքի Կերտապատ գիւղից Պասկելիչի 1825—27 թուականների արշաւանքին, եւ մենք այդ սովորութիւններն ու լեզուն, որ ժողովորդը բերելով իր հետ պահել է ցայսօր եւ անհետ չկորչելու համար՝ իր բոլոր դարձուածներով մանրամասնօրէն զրի առանք, որպէսզի մեր այդ ժողովրդական «Նիստ ու կաց»ի բաղմտրովանդակ սովորութիւններով մեծածալ ժողովածուն ժամանակի ընթացքում գուցէ ուսումնասիրութեան մի նշանաւոր յիւթ կը դառնայ բանասէրների եւ Հայ մատենադրութեան համար, ուստի որպէս մի նմուշ տալում ենք առ այժմ դաշտային աշխատանքների սակաւիկ մասը միայն:

**) Գլխիվայր ընկած ա-երը հնչել տրարական « Է » (ային) տառի հնչիւնով: Իսկ ընդգծուած ա-երը « աւա » երկրարբառի հնչիւնով:

3) Էօ-ով սկսուող, վերջաւորող կամ բառամիջում հանդիպող երկրարբառը պէտք է հնչել ֆրանսերէն „eu“ երկրարբառի հնչիւնով:

Նօտրատառ յ-երը որոնց ստէպ հանդիպում ենք դ, կ եւ ք տառերից յետոյ որպէս յ չեն հնչուում, այլ միմիայն յիշեալ տառերի հնչիւնը փափկացնելու համար են ծառայում:

***) Իւ-ով սկսող, վերջաւորող կամ բառամիջում հանդիպող երկրարբառը պէտք է հնչել ֆրանսերէն „u“ տառի հնչիւնով:

1) Սեխաստան. 2) Այդու միջի խոտերի քաղիւր. 3) Վազի աւելորդ ոստերը, ըստ Արարատեցւոյ՝ ոռամատ. 4) Իւրքանչիւրը,

Ման, Հեղ.

տալն ասելով, ակառտես էր. Բոյհլիւն էլ պոխը ձեռին զնոյնա-
լով իւրէնց կալի մէջը քցած կռնայն էր կանլի, ար կալը տոր-
տիցնար, քչիւլուչի իւրմար տեղ պոսպէր:

Ամամուտն էկաւ, առտերը խասան ընծըլար էն կանչելի:

Ընծի էնէնց դուռ վոխան ի ար, փետէ մառթ էն շինելի պոն-
ցիւցես էն: Վիր առտը ար խասիր էր, ընծըլար օրօխկեց քաղելիւ
կշերընդի քաշօղ հօն ակալէրո՞ գօ՞¹ կայնաւ առտի կլօխա խարտ-
քարով կշերընդին սրեց, հօնը պոցեց՝ խաղը—տաղ ասելով ունծ ի
տնելի. խուրց կապողա՞ կաշիյէ կօյնօցա տեմէն կապուէ՞ կշերըն-
դիւ ընծած, թտփած ծարո՞² բանդըիով ժողվելի, խուրց ի կապելի,
տէգ ի տընելի, ճուռ³ շինողա՞ շէլքերէն⁴ եւ զարա⁵ ցէօրէօնքն-
րէն քշէօքըխան ի տրի, տէղի խով տեղը նստուէ՞ խուրց կապողի
խմար ճով ի էօրիւլի. ճանգըոյ քաշօղն էլ խուրց կապողի իտե-
ւէն հաւաչ հաւաչ թիւկերն էրկընցիւցելով—կարճացիւցելով՝ էր-
կշենը պորտկա խաղը—տաղ ասելով՝ բանօքու պերնէն պրծած քչիւ-
լուքերն էր ժողվելի:

Կնթընների պոններէն էլ՝ Զըմբիւթո իւրական պոններն էր
տնել տալի. մէ քշետնի վոտակա ակաշիքերի, խարանների, կնթընների
օրօխկիր էր իւրէնց պոմբուկտ քախանելիւ. թէ տոնք, թէ իւրիշ
քախանչիների՝ խարս ինտն⁵ տալով⁶⁰, մէր լնտն ակաշիկ, կաղ կաղի
տըվուէ, քախան տնելով՝ պորայ ծէնով քախցը նանայ էն էր ասելի:

Քախան կանեմ նուրարով, նանայ, նանայ, նանայ.

Դօլման կէպեմ բիրարով, սոնամ նանայ, նանայ:

Թոքուջուկիս խլաւ ա⁶, նանայ ...

Գօ պէրէս էն փլաւ ա, սոնամ, ...

Թոքուջուկիս կօռ կթթո. նանայ ...

Գօ պէրէս էն կարկատ, սոնամ նանայ ...

Թոքուջուկիս իրանի, նանայ ...

Ինդի գշուեր ծիրանի. սոնամ նանայ ...

Թոքուջուկիս մինոյի, նանայ ...

Ինդի գշուեր ծիւնայի. սոնամ նանայ:

Թէ ճաւը լաւ է.—Քախան կտնեմ էտ խաղին, նանայ ...

Ղուրբան տիրօչ խօր կաղին. սոնամ, ...

Թէ ճաւը վատ է.—Քախան կտնեմ էտ խաղին, նանայ ...

Քեկոյնեմ տիրօչ խօր կաղին. սոնամ նանայ ելն:

Քախցը էր քախանչիների նանայի ծէներո, ար զատամանց⁷
էլ քամին տարը պեր տնելով պերես էր, մառթու հուտան էր
իկուլի, էլ լսելով չէր կշտանալի: Իլլահիմ, ար քախանների, էքչի-

1) Ահաւանիկ. 2) Գերանդու հնձուածը. 3) Խուրժի կապ. 4) Որոմն.

5) Փարթամ. 3) ու. ⁶⁰) Քոյր առն. 6) Ուրաղի բերնի սուրը. 7) Հեռուից.

ների կշտէն ըսնելիւն՝ խողոր տեսակ, լուին լուին ձէներ ի լսելի Տող¹ էլ կնթըններու իւրենց սաւը² տղների³ խմար ծառերէն լանդիկէն էն կապի, էն խով, չոհիր—չիմոն սորուռնդների, սողորտաների մէջտ քչիւն էն արի՝ լայլայ էն ասելի:

Լայլայ ասողքերէն Զմրիթտ՝ իւր լաճուն վերցիր էր կշտցիր էր իւրենց բոխտն, էն կանանչ սողորտաի խով ծառերի տակա՝ Ակոյին քչիւն էր արի, լայլայ էր ասելի —

Լայլայ ասեմ քչիւնտ տանի,	Ճամբխեմ էթտա խէրանցս,
Չար կամարտ ճիւրը տանի,	Պորի խորոր խասկընաս:
Լանդիկէն էմ կապի ծառի ճողերէն,	Ասկ—էրամիտ իմաս տաս:
Քամին թօ փչի սարի խովերէն,	Էօրէօր բալաս՝ լայլայ տնի,
Ծասկոց էմ արի էքչիւ մէօվերէն,	Չար կամարտ ճիւրը տանի:
Տասկիր էմ քեղի իւրփոնդ թօռերէն,	Քեօ մօր կաթը հալալ ի,
Լայլայ ասեմ տղիդ տիւ քչնս,	Կէ, կշտացի նար քչնի,
Մրբէս գըլիւլ գըլիւլ քչրհնս,	Հոլբոթ՝ խօ մէ օր կասես՝
Քչնի, բալաս, չառ ճաչանաս,	Էտ իմ կաթնըտու մէրն ի-
Չարը, պորին խասկընաս,	Էօրէօր բալաս, ելն:

Տէտ ըսնես էս՝ Ասկորէնց էքչիւ մէչէն էլ մէ իւրիչ լուին լայլայի ձէն էս լսելի Տող էլ Դոսաէօն էր իւր լաճու էօրէօրօցը վերցի, պերիր էր էքչին, ծիրանի ծառերի տակա կարօյին քչիւն էր արի, էօրէօրօցը կէօվտլէօվ ասես էր.

— Իմ կշտցիւն քչիւն իւնի,	Փիտուռէ պորցեր իւնի,
Արծըթէ զըփըլ իւնի,	Ալ զանաւուզ լըխէփ տրուկ-
Ոսկիյէ պալիս իւնի,	Իւլղչիւղի չիթ չարերն ի,
Սողտիւէ կամար իւնի,	Ալ մոյհմոռով բոնդերն ի,
Ինդէօղէ լիւլիկէ ⁴ իւնի,	Ղանաւուզ քչէօրտն տրուկ,
Վըսկառէ էօրէօրան իւնի:	Սեթնդիւր ճոճի ⁷ չարն ի,
Չորխով քշուռի ճաղերն ի,	Օրօճիկը վրտն կարուկ.
Շիրմահուց սուրաի լուծ քշուռի,	Քչնի, պորով ճաչանաս,
Ճաներն էլ մէչէն կախուկ,	Չարը, պորին խասկնաս,
Արփշումէ խութկուռն ի ⁵ ,	Լայլայ, կշտօս լայլայ տնի,
Տակն էլ պիւրթ թողլտն ⁶ տրուկ,	Չար կամարտ ճիւրը տանի:

Տէտ ըսնես էս էն թէխտ, էլը գօ էտէնց. Ազադի կանըմա Նիկոյին լանդիկէն խանիր ի չարերը խաբուցիր ի, պուխկերով թոստգըլ արիրի կոխա՝ խաղցուցելով, թոցուցելով ասելի.

1) Այստեղ. 2) Նորածին. 3) Խոյնցիք երկու սեռի զաւակներին (արու եւ էգ) տղայ են ասում: 4) Օրօրօցներում եղած երեխաների միգելու խողովակը. 5) Երեխայի տակի դօշակ. 6) Շորից պատրաստած կլոր, մէջը ծակ, որի միջից անցնում է միզախողովակը. 7) Թաթաշոր:

— Մէ լաճ իւնեմ օղերով,
 խարս կը պերեմ քօղերով,
 Նոնոն կըլտ խընկերով,
 Բարան կըլտ վնջերով:

— Հա դան դանի դոն չիւնենք,
 Թիւրքի խեար պոն չիւնենք,
 Թիւրքն իկյուլին քարով տանք,
 իյայն իկյալին պորով տանք:

Մոզսիւդէնց էքիւ մէշէն էլ եւոյի ծէնն էր իկյուլի, ար իւր
 ախչկան քնէն խանիր էր՝ թոցուցելով ասես էր

— Օխի դոնի դոն դոն,
 Ոսկիէն գինդոն,
 Իմ գուտգին վիրը տամ,
 Թաքաւորի լաճուն տամ:

— Հա դընգի, դընգի դընգան
 Նոնոյի բալայ սըկատան,
 Քչեռին էկաւ պուկտ,

— Հա դոն դոնի դոնդոնի,
 Կապան կարեմ շոնդոնի,
 Քէօթոն տնեմ պոց մաւի,
 Նոնոն քեօ չարը տանի:
 — Լաճիկ լաճիկ, քարէ խոչիկ,
 Ս'ա քեօ ճաներ, քչելի խաղայ,
 Ալիւրը մաղեմ
 Իկյում քչե պախեմ:

Սէվ պուսկը չլուկտ,
 պոսյն ինդյաւ կառավաւ,
 Սըկոտիկտ կառավաւ:
 — Ախչիկ, ախչիկ չան պօլօճիկ,
 Ս'ա քեօ խրճիկ քչելի խաղայ,
 Ալիւրը մաղեմ,
 Իկյում քչե թաղեմ:

Մարինոսն էլ՝ իօջոնց խարսայ, իւրենց էքիւ մէշտ իւր
 ախչկան խաղցուցելով, թոցուցելով ասես էր:

— Տոշ, տոշ, փընդըղի տոշ,
 Նոնոյի ախչիկ տոճկան,
 Թէվերը կշտի անի պոն,

Խաց չիլի տանի կիւտոն,
 Տընդ, տընդ—տընդ Աչօ ջան:

Գէօղուն էլ իւրենց էքիւ մէշտ իւր թէօթօղին թոցուցելով
 էտէնց էր ասիլի:

— Հա արնդ տընդի տընդոն ի,
 Նոնոյի մերդի կողոն ի,
 Պոնն լինչ տնեմ՝ տիգտ ի,
 Պոմբուկը չար կառտ ի,
 Աւելի ծէրտ ծաղիք ի,

Խաւու առտ թաղիք ի,
 Դըմբլան պերէք ար թիւնք,
 Մաման պերէք ար ծամենք,
 Տընիստ տըտիկ տնենք,
 Էտ տղային թամաշայ տնենք:

Վաքիլ Սորքիսէնց իտթիւնտ իւր լաճուն լանդիկէն խանեց,
 արսաւ որ տակը տոճիւր էր, ասաց:

— Քնիր էս, քրնիր էս, նոնոն քչե դուրբան,
 Քեռքիր էս. մըռտըռիր էս, կրոզա քչե տանի կն:

Ջանրմ, ես վո'րը մէյն ասեմ՝ զոյգոններն ասելիւ ծէն չիւնեմ
 ար ծէնով ասեմ ծեր տիւրն իկտ, ամա մառթու խոքին վառաւորուես
 էր, մէ թուիւր էր ըլելի էտ վոխտերքին կեղականի սո-
 վորութիւն մայիլ ըլելիւ պոն ի՝ մէ թըխէն ընձըվաքքերի խաղը—
 տաղի ծէներտ, մէ թըխէն՝ էտ կնթընների էօթօթօթի, լանդիկի ինոն
 տղներին խաղցուցելիւ, թոցուցելիւ մեղնթիւների տեսայ տեսակ

դոյադոններո, առնա խէան էլ՝ բըլբիւլի, սըվըջուղի * ծէներա, իւլա՜նի մէօվի ճնջուղները, ար էա մէօվէն էն մէօվո, էա թըմբէն էն թումբա թոնկլով, պաշերքներո վեր վեր թուլելով՝ ճվըլաս էն էր, մառթու խանեսէն էր էն կենքո՝ խոքին փառաւորուես էր, մայիլ էր ըլելի էա լուխն լուխն ծէներո, ար չէ հըմմէն խառնիյվես էն էր մէյմէկիւ խէա, Ասված վկայ ի՝ ինչ ի հա, մառթ հէնց իմանաս էր՝ զօ հոնիւղ՝ էա է՛ն Ետեմի արտխան ի, ինչ ար Աստմ Եւտյի Ետերին տվին՝ մէչէն պեճին ¹ տիւս:

Դը բօլ ի ար մեր Բարը—դոյայի թոանաներն տներք, «թոանայ տնողի կլոխը կիկո», էտէնց կչիբելիւ պոներ շատ շատ կան՝ հոլ մէ տոանանը թէխ մեր Վոքչիլ Սորքչիւէնցո, տըսնանը դոնք ² իչխօ էն, ինչ էն տնելի:

Տորմէն մղայդոմ ³ տոռչ ասինք, ար առտերը խասիր էն: Ընձվարի էնէնց զրօղուն վոխտն ի, ար փէտի վրոն չար էն փաթիւթի, փէտէ մառթ էն չինելի՝ պոնցիւցես էն: Սարակի ⁴ մէկեո տասօր փոնարաթ ⁵ էր տորցի: Վոքչիլ Սորքչիւսո տասա ար տարակ ծեռ չինելի, վերցեց իւր արպէրքերին, զօ կչնոցին մտան իւրենց առտի մէչո՝ քաղես էն—Եօն արպէրո Ազազն էր՝ կչերընդի էր քաշելի: Մուրօն խուրց կապողն էր՝ բանդբիով ⁶ ժողվես էր խուրց էր կապելի: խուրց վերցողն էլ Բոյճիւլն էր՝ վերցես էր տէղ էր տնելի: Օհանէսո ճանգոփիյ էր քաշելի: Վոքչիլ Սարքչիւն էլ նստիր էր տեղի տակա ճու էր էօլբելի (էա էլ տկի ⁷ ասենք, ար ընչիւր դոր ⁸ էօլրած ճուը չէր, խուրցը խուրց չէր ըլի): Տոնք ⁹ իւրենց կլոխքները կախած խաղը տաղ ասելով առտը քաղես էն էր, մէյն էլ ըչկացին ինչ՝ զօ տաշտըվարի նաշտալըղի խացերո պերես են: Բոյճիւլը աշկերը չորս տրեց՝ տըսաւ ար, զօ նորգիզն էլ՝ դոսթըխանը չկին կապուկ, մէ սինի փլաւ էլ կլխին տըսուկ իկեալի: Զանը Ծճիլ՝ ինգյաւ, մէկ իւզեց ար տոռչ էթոյ, մէյն էլ՝ արպէրքերէն ամըրցաւ, տեղէն իյար չկաւ: ամա Վոքչիլ Սորքչիւի աշկն տյետր էր՝ Բոյճիւլի սիրտը չկռակիւ խմար ասեց:

—Բոյճիւլ, Բոյճիւլ խարսն էկաւ խացը պերեց, տոռչ քել խացը ծեռէն առ թո խարսուն դոյմամթ չըլի:

Բոյճիւլի իւզազն էլ հէնց կօ ¹⁰ էա էր: Թէ էրկու օտ իւնէր, էրկուսն էլ փախ առաւ, տըռճկոլ տնելով էկաւ թէխ Նորգչիդո, ցէօրնի առտը փէչքոչ ասեց Նորգչիզն, Նորգչիզն էլ տորը մէ

*) Սարեակ:

1) Արտարսի. 2) Նորա. 3) Փոքրինչ. 4) Մշակի. 5) Վաղուց արդէն անգործածելի է այդ դրամի անունը. որ երբեմն շատ հին պոլի ծերերն էին կրկնում՝ երբ իրենց անցեալից առ ու ծախքի առարկութիւններ էին լինում: 6) Կեռ փայտ. որով հաւաքում են գերանդու ճանձուածքը. 7) պէտք է. 8) Նորա. 9) Սորա. 10) Ահա, ահաւասիկ:

խնձոր բոխչեց¹. ստէփ Բոյնիւլը վրաւի սինին Նորգյղէն առաւորեց իւր կլխի վրտն, Նորգյղի խէտը քախցր քախցր գետուշի տնելով էկան վրաւը տրին տէղի խովա ակապէրքերով ժողնրվան՝ զլղօրակ² նստան հալալ խացի. Նորգյղին էլ քամայն տրեց թէխ տոնցո՝ նստաւ տէղի տակա ընչիւր տոնց խաց ուտելքներու:

Վար³ մառթու սարակ-սարվարի պատիւ-հիւրմովքը դուռի՝ գօդոնք վրաւ էն օղօրկելի. ամը էն, ինչ քր ակակատ մառթընի, աներքերէն մէ վտրթմովիւզ⁴ էնէնց կապուտ, բօղդղան թան էն օղօրկելի, քր պախս օրերին էլ ուտես՝ էլը Ասուած մեխիչ չի համարի: Պախան էլ՝ եւ վար, եւ ակակատ խաւարական ի. կերազքերու եւ վտրթիկնոյ ի, եւ կանանչ, քալ ոլիւշոյով էփած գյոնղոյ ի, քր բազի—բիր էլ ուտելիւ վոխտը սխտօք էն խառնելի խտտ՝ էնէնց խամկնալի քր, քյոնց չհորցիւ ոզիւ բօղբաչէն աղէկ ի ըլելի:

Կլի քր չհարցին գյոնղոյի պատիւը չիմանա, ամա խոյեցիւ խմար, խօսոյքերի մէջտ՝ հրմմէն կլօխա գյոնղոն ի. տար խմար էլ մէյմէկիւ հս կասեն. — «Խոյեցիւ աղիւ թքյոն գյոնղըլտն ի». Խոյեա քչէօչին դոր սերմո գլինմա, ինչ իծարարով էն պերի: Փտրթիկնոն էլ էր դրիւտն ասած՝ խոյեցիւ խօսողոյ, քր տիյ⁵ գյոնղոյի խէտը մէ ակղ խոյեցիւ անընով իշուար, ամը ինչ տրած՝ էրէվանցիներու փտնդ էկան՝ փտրթիկնոյ սերմա խափուլ-թէնով խոյեցիկներ ձեռերէն չընթին, անուռն էլ փախին տրին «գանդու», քր խոյեցին պտն չը փոյհմի, չըճաչնայ. չիւնքի խոյեցիկներու ընչիւկ էն վոխտտ աէլ հոլտ միամիտ դամի էն էր, էրէվանցիներ զոլլոգչիւթէնին ծանօթ չեն էր. ամը խոյեցիւ աչկը ոլոր էր՝ խէտ ասաւ, ոլբըհոլտ ճանչըցաւ, մէ աղէկ էլ անուռ կպուց, ասաց.

— «Դօն արի, դօն արի դօնեցի,

Գյոնղոյ ուտող խոյեցի.

Դանդու ուտող էրէվանցի»:

Դորմէն էսթէխ, ընչիւր մկայ էլ էրէվանցիներին ասել էն՝

«Էրէվանցոյ գանդու կասեն».

մկայ ինչխօ գանդուի խամը էրէվանցին ի գինուի. էնէնց էլ էս օխնրված գյոնղոյի խամը մէնակ խոյեցին գլինոյ:

1) Այդ սովորութիւնը մինչեւ այժմ էլ Պագուորում է գիւղական կեանքում. որ երբ արտի տէրը քարհաճում է հաց ասելու. կամ իւր բանտօրներին այցելելու, խորձ կապող բանտօրը իր կապած խրճերից (նոյնպէս անում են եւ քաղհան անող կանայք իրենց քաղհանած բոյսերից) մէկը վերցնում եւ իւր ուսին քարձած տանում է նուիրում իր տիրոջ, որից մի քանի կոպէկ ընծայ ստանալով, կրկին վերադառնում է ու շարունակում իւր զործը:

2) Կլորակ. 3) Անուոր. 4) Բզուղ. 5) Պար է.

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ.

Կ Ա Լ Ե Ի Կ Ա Ր Գ Ա Դ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն.

Վարժարանի ճառաք չէօքը զօռելի. տէրաւերքներու կալերն օխ-
նիր էն էր. մարհններն էլ իւրենց քեռաւէշա, լոմփոռ, հոլ, հաշա,
ճանգոսիկ, ջոռջոռ, կամ, կամաւէն, լուծ, սամի, սամաթիւն հոդ-
րած կալերի մէջը՝ պոննսէն. էն ճառաք չէօքին, ար կետինա ծիւ-
տնեա էր՝ կէփեր, Վարժիլ Սորքիւն իւր ակաւերքներով, բոզիւրիւր էլ
խարաներէն՝ իւրէնց վաժի գչէօրտ, հորմէկտ մէ պոնն էնէր տնէ-
լի. ճընջընթան շեօքտ տոնցն էնէնց էր ճիտի, ար քոտինքտ
ճառկըներքներէն էնեա էր ընչիւյ ասերի ճաներու փափախ. տրիսը-
լըդ տոնա վրոն չեաէր տանայ՝ մէնակ մէ շապիւյ—թոււրան ի. էն
էլ շատի լաշը պոցը պոց էրեւաա էր. Տրկիւսքերի օղլըշաղներն էլ
թոփիւրէն էր աշանի երզը—կաղէն ցող էն էր տնելի, վորը՝ սըվ-
տայ ցող տաշաի սոլոյի խմար, ար մէջը խաց տնեն ուտեն. վորն
էլ կաթատամ զոմըլոյ կարծելիւ՝ փողքներու՝ զըրթը—զըրթը
թոփիւր խմար:

Արէվո կայնաւ, չէօքը զօռել. կալվարքներու կամթող տրին
կնոցին նստան՝ վորը մարքի, վորն էլ իւրենց չիւմարքերի խովա
գինջանաա էն էր, մէյն էլ տոան զօ տնեն կեօսօրվան դանի խացը—
խօռոցը պերին՝ Գիւհոր նոնտն էլ իտանց քըպքեալ քըպքեալ
իկոլի. աղները խեա տոան՝ ուրախացան, թէլս մը թըխամանց ծէն
տըվին.

— Նոնտ, էա լինչ էս էփի պերի:

— ... Որ տիւք իմանաք ինչ լի

— Իմացանք, իմացանք,—սարի աւելիւկ ի:

— Չիմացանք, էնէնց կիրակուլ էմ էփի, ար մեռելն ուտի
կը յորի ... մատերքերա խէտը կուտէք:

— Տղներ, կլի ար էրէվանցիների կեաղցածն ի հա. ասին
մէյմէկիւ:

Չէ, չէ, էլը չը գաղաք:

Բէա լինչ ի, ար չեա ասելի, մեր պոռտը քչիւր է:

— Ծեր պապկայ տգիգ թըքտն ի, կերէք թո զուգուկներա
տեղն իկյա, վըսիւքներա պնդանայ:

— Բը՝ Բ՝ Բ՝, գտնղլոյ ի, գտնղլոյ, ասին աղներա, ստէփ կու-
տուտվան, պիւլիւլիկ նստան, մէ ճօշ զօղ էլ տրին մէշաղոտ,
գտնղլոյն լցին մէշո մէ պինդ էլ փրթին՝ ստէփ էնէնց լոզգոթին
ըշտահով կերան ար՝ իշիս շտորցին ապուր խմի:

Կեօսօրվան տրէվո խէա ար շոճըվաւ, կամը, ջոռջոռքներա

լծին՝ իշխօ տաշտը վարի խաղը—տաղերն էր, օր բոխչոնների, էքսի-
նների, պախէգքների, պոմկչների ինտն առտերի մէջէն էր տիւս իկեւ-
լի, էնէնց էլ կալերի մէջէն՝ խողոր տեսակ խաղը—տաղերի ծէն էր
տիւս իկյալիւ իլլահի ժածիկչ ուտող Խզնաւուզքիներինտ, մէ ան-
քամ տսիր էմ Տիգ էվոլի լաճուն, օր մէ ջուխտ եզ կամ էր լծի՝
հորմէ ծեռտ մէ եզան վրան տրուկ, կլօխն էլ՝ թալ թալ էսթէլս,
էնթէլս տանել պերեկով ասես էր.—Այ ել, ախպէր ջան, հա ել,
կամ որտ ջէյրան, քիւլաչը տորմտն որտ հէյրան, տակն էլ ցէօ-
բէօն որտ՝ ել հա ել ախպէր ջան ել ... Դէն՝ ընցամ էն մէկէլ
կալն էլ՝ ճըզ նողորտ մէ ջուխտ էշ լծիր էր կամին խէտն էլ
քախցր ծէնով ասես էր.

—Այ ել, այեւ, ա ել, ել, մոմտ կծեմ չօ բալաս, խաչանն
ըլաւ, աչել ել, ել ելն:

*
* *

Կալէ—կալէ խէտ պոծան, Վաքչիլ Սորքչիստ ախպէրքերին
կանչեց, ասաց.

—Աղադ, Մուրօ, Դորիր, Բողուլ, Բոյնլիւլ տիւքչ չապովէքչ՝
թէ կալէ պրծանք էլ պոնը—կօրծ չիւնենքչ, ամը մեր կօրծի տժոր,
թիւնթ վախտա տէլ հուլտ դէսան կա ի 2:—Կանօխ, խէտ օր տե-
ղներէտ կլէքչ՝ Վորթտը (իր որդին) թո էթը էքչին պախսկիւ,
խտերը ալադի, ճրի, պախի—չախի՝ տիյ մնայ դող ընչիւկչ էքչըս-
տարի քաղելտ, Դորիրն ինան Բողուլտ թո էթան պախէզտ զըսա
մըռային, տուկուլայներէն աղէյ մղետթ ըլէն, օր խտըդքերտ
չը կօղնան, Աղադն ինտն Մուրօն թո էթտն ճողտչը պոնցիւկիւ՝
նօրաթ չիւներին եօլը տանէն, օր մէյմէկիւ եախայէ ծուտոր չը ժող-
վեն, Բոյնլիւլ տիւն էլ կրա էթաս պոմըտկետ, ճրի վոխտին իւշ
պախէտ, գչոնոյէն, մաչէն ինտն կօտօչ մաչէն մուղրետթ ըլէս, օր
չը չոթէն, խասնելիւն խարսնելին իմացուլ կոնես՝ կչիկչոն կըքա-
ղէն, կլլի օր էն կօտօչ մաչերտ մեղիկչ չատ հարկաւօր ըլէն, չիւն-
քչի բարան ասելի մտկչիս տրիրեմ՝ թի օր Տէրը զինքը տճողի
Վորթտինն էտ իկյոցող աշնանա տիյ փսակեմ, ասել չկայ, մառթ
հոմմոյտ տիյ իւր հադարը՝ պախի կօ էտ ըլաւ իմ թոմբէհտ,
էլ չեմ աօի, փառք Աստու հմմընով էլ կատարելի մառթ էքչ, դի-
նաքչ՝ օր մեր պանը մենքչ չոնենքչ իւրիչը ըսկի չի տնիւ Մկա էլ
ասել չիւզի, առատունը տեղըքերէտ չատ կըլէքչ կէթոքչ թէլս ծեր
պոնին հա:

Բոյնլիւլը սուրը—փուս կայնած տնգչըքերը կախիր էր էտ
ապսպրայններին տնգչոճ էր տնելի, խէտ օր տասա իւր պոնն ըմ-
մընէն չոթին ըլաւ, տժորն էկաւ՝ քիչ մնաց օր փօրը պատովէր,
փրցեց ասաց.

— Ես ապէր, էտ ընչի՛ վարթոն, տիւ քչել էքչին. Բողոյ
Պարիր, տիւք էլ քչելէք պախէզո. էն մէկկնենքն էլ հոլ թո մնան.
ամը խէտ ար խասար ընծի՛ պոմբոկոյ թաւուրմիշ տրիր. ընչի՛,
ես բէօլէօյի պիճն էմ, ար դոնց հըմնին էլ գինջ, տճողում տեղ
ապսպրիր, ընծի՛ տօտր։ Ի՞նչ կըլի, ար մէ օր էլ ընծիկյ մէ գինջ,
անդալ, անդալմըդալ պոնը կարծի տեղ անես, հասանդ տեղ օրօս-
կես. նո՛քի՛ խանէք թուէք չէօլ բիարանքչերո. խօ ես խարթը
միւրիկյ չեմ, ար վոտէ խասնես կք՛ հորտոյոն—բորտոյոն ընծի
էք բույուրմիշ տնելի։ Ես քչեմնի կլխանի էմ ար էտ ամբուան
ղըթրաւին ¹⁾ մենակ պոմբոկոյ ճրեմ, էն էլ՝ Հայթաղան տաշտի
մէշո, ար ճրի սով ի, մէօրոյի ²⁾ կլօխ մէ պոխար ի կայնելի, հոր-
դոմ բիր իկետսէն ճրին խլաֆի էն տալի. գը մկը տիւ կոր մէնակա
ճիւր տրո. աշ, առնցը տաքք, առնց խափին ըշկաղէք է ... Եանի
ինչ ասեմ ար, քչանի տիր էլ ասիր էմ՝ «մառթ չիւն ըլի, տան
փառի չիւն»։

— Ես քչոնի տիր ասիր էմ քչեզի՛ պոնին շատ չեն գուցա,
շատ գինա՛ն, քչիչ գուցայ. տան փառիկը տիւ ես՝ վոտ էթո, չէ-
թո՛ էլը տեղչ արիրն տիւ տիւ էթոս՝ խօ էլօղլին շէթոյ։

Բոյնիւլը սըսկվաւ, ծէնը կոնց, ասաց. — Բո՛լի, քչօ խօսկի իւ
Առատունը, էն կլխէն վարթոնը կչնոցիր էր էքչին, մտիր էր
բանաների ³⁾ մէշո ալաղ էր տնելի, մէօվերի քէօնըչիւն էր զոր-
կելի, մէօրօշուքչերո ⁴⁾ դոստո դոստո էր տնելի, խօրց էր կա-
պելի՛ ստէփ տանես էր խիափանի ես մշնակի մէշը տնելի. մէյմէկ
էլ՝ շոտ խասնուկ խաւաղքերին վորտփուրդ էր տնելի, ամա ըսկչի
մէկէն էլ մէ գըլլո շէր ուտելի, չիւնքչի՛ քչոնի ար խաւաղը չի
օխնրփի՛ ընչիւր Ապարածին պախս ի՛ գորէն ես ուտես էն. Մի-
բան, ոլիւշոն տանձն ինտն խնձարո, կամիր ինտն սըվառկյ գլաղը
խօ, լիչն էր. Աստու մէ խօքին գչնըվես էր էտ ալփան էքչիւ մէշո.
մէ խօսկով, վարթոնո, խօսկս չկուրսեմ՝ Մուրօյի Սմբաթի խեաը
սըղէտ սըղէտ ինգչիրէն էր անմըհական արտխառ. ինչ ար սըր-
տերքչերն իւղես էր ոլըբաշաթին գչնըվես էր. օրական մէ՛ յը էր-
կու ճրիրմի գոմ պոնեսեն էր եան շէ, ծուայ իւրենցը թուեսէն
էր էն ալփան ալփան ծառերի տակա չիմոնքչերի վրոն էրկէն էր-
կէն պարզըվեսէն էր գինջանաւն էր էլը ըլեսէն էր ինեսէն էր
խէխճ ծառը ճօղերի ջանին իւրենց սրտի իւղաճքերէն պինդը—պիւր,
կուշտը—կուտ, մէ բօլը—բօլղան ուտեսէն էր։

Պարիրն ինտն Բողոյն էլ կչնոցին պախէզո. տան ար ծախ-
կիր ի, դա—մօան էլ էրվալի. Բողոյն թըմբանըղ ինգչաւ պա-
խէզի մէշո վողվրգաւ՝ վեր վեր թոնելով ասաց. «Բունի գչէօրո
դոայ սալ» ⁵⁾։ Ստէփի էկան շալափըգուսն, Բողոյն քօլայի խմար

1) Ո՛շ Թէ. 0) Երաշտ. 2) Մարկի. 3) Թուրքեր. 4) Որթի ու-
տեր. 5) Անխաղաղների այդ սօփորութիւնը զրեթէ այժմ վերացած է.

չիմ էր կռիւի տաս էր Ղարիբին՝ էն էլ պատ էր տնկիւ Քօլայէն խէտ ար պոծան, մէ ճոչ փոս քակին Սաղաւայի խմար, հողերո պատ արին, կեանէն մէ պծառ պոնցրցիւցին. թողտ ճիւր լսվելիւ, խինը աիւս քլելիւ խմար էլ՝ մէյմէկիւ թիւշխնի էրկու ծակ թողին, ար խմելիւ խմար մշտական պաղ ճիւրն քլիւ

Ազազն ինտն Մուրօն էլ մտիւր էն էր ճողչի մէշտ մէյմէկիւ իւտ թօղ զուլ տալիւ հօլայ էն էր էթուիւ Մէ քչեր ճողչի քարը րիդոն կայնաւ, առնը էրկսով էլ թռան աիւտ տսանինչ ար, կօ սաւաջաղա ճիւրը տարիւր ի, վոխան էլ՝ ինչ ասեմ, էնէնց մթնըմեռ քըչեր ի, ար մատ խաթէս մառթու աչկ՝ չի տընայ, էրկըսով էլ տրին ար նաւի կշիւէն թոնէն էր, Ազազի ար պոծաւ՝ թրմմի, ինցչաւ ճոտունա, Մուրօն մատ էր՝ զփիկի պէս ետ տոռցաւ իւրը թուկեց թէիս ցած Ազազի ծեռէն պոնեց խանեց, ամա քլիւր էր իշիւս հոնիւղ՝ ար կասէն՝ ճողչի մօւկ կօ էտ էր՝ շարերը առճըվուկ, իրես - միրեստ լոխպըված, կաւք - քօռօտ թողոնդտն էկան սաւաջաղը կոին, տոռցան էկան ճողոշտ, թիւնդիւրը վոխին նստան շարերը շոռցուցին պոծան Մուրօն վերցեց ասաց

— Բալամ, իշիւս կասեն՝ «Եղը տոտի ծին ուտի», միլը մերն ի. — քչեր - ցերէկ մենք, առղ հա տլըպանք, մեր թեերի միսն ուտենք, բ'իշիւս, խալիսի տլըքերտ ծուտը տնենք, խոթինըքերս ներկենք, աշխատանք տնենք՝ Վտրթոնը տանի տա կինիւ, տրոզի՝ պերի նստի էքչիւ խով անդերա՝ ուտի, իմի, քչեփ տնի, եւաւաչ բ'էտ վոք Ասվածա կը վերցի, ար մեյճ վերցենք՝ հո՛ն

— Շատ էլ Ասուած չի վերցի, ինչ զինտնք, տնկա. ինցչիւրենք, աիւ քչեռշենք էլի, ընչիւյ ար ըկանք տոր խոին ախրա ինչ ի կըռիւի... զաթի ասնա չասնա՝ Վտրթոնտ մկաւուստան իւրը կաւքսիւր ի. ըկանք հոլը կանօխ մէկէլ դոր ախրա իշիւս կըլի

— Տոյճ ջոյճտմտ՝ իշիւս կլի՝ կլի, ասաց Մուրօն. աիւ հոլ մէ տո՛ր սալըղը տու, ար դորը արիւր էն էն անմըճական տրոխտ էքիւ մէշը խէրիյճ չի, մէ սայմիշ էլ չեն տնկի, ար անէն մէ կաք խաց պերէն մեղիկչ

— Տօ հոլը էտ մի ասա. ասա տանանք, եւարա, մեյճ ար էտէնց չիւրիւմիշ էնք, քլելի տող հա՝ կանօխ—մէկէլ՝ ճօյնըվելիւն մեր էտ Իւտոյի տանջանքա մէշտեղ կպերեն, եօխսա աիւ գտլտմոյճրըմի թողնէն, զրկեն. ամը...

— Էլ ինչ ամա. Վո՞ւ գչինտ զրկել գչեղտ, րը վերը Ասված, կետինքտ մառթ չը կայ. բէսայմաղ մի ել, «զրկեղը կը զրկիվի»՝ Տոանանք խոքոր տանք Բոյճիւլէն

Ճրի սիրտն խաաիւր էր Բոյճիւլիւն՝ պոխը արիւր էր թեի

վրտն մէ Եստը մնացիր էր պտմբակայոյ. մէյն էլ Օղուր-բորտն՝ ճրի բոնդո. վրտն էլ հալ—հորորքայթ չէր մնացի, ճրնըվեր էթուլ իկկուլով՝ ծնուէ Եստէ ինգչիր էր էջըգաւ. էլ չը կնոց ճրնըվեր, մնաց պտմկի մէշո. նստաւ Եստ մէ պծառ¹ գինջանար, տսաւ Եստ ճիւրը պորոյցաւ էլ էրկու մէօրան չի լցելի, կոնց տրեց մէ մէօրայէն էն էլ անջաղ ծնծընալով կրքմիչ էր ըլելի: Անգչոճ չորեց. նստաւ Եստ մէ ալաղլամա խաց ուտէր, մէյն էլ ըչկաց Եստ էն մէ սղաւ ճիւրն էլ կտուռաւ՝ մէօրան մնաց կիսատ, տսաւ Եստ պտմկի ճիւրն ինգչաւ քչերվանայ քչոլոֆչոն խաննիլվաւ: Լիւանակն էլ Եստ կլոխը խաննց բոյնիւլը լափ չչկրռաւ. խաց ուտելու վրտն կուրսըվաւ: Քախցածութէնտ բոյնիւլին ախտիւր էր գչլլէօրվես էր, կլոխը գեմըոխ էր. սաղ օրա տէլ մէ գան էր խաց կչերի՝ էն էլ նաչտալըղին. խսխճի վաքը քախցածութէնէն նըվիկչ նըվիկչ² էր կանչելի. աչկերի սնն էթոս էր սըվտոյն իկյոս էր: Մղրըբա կչատինը կախեց՝ ճիւրը պտմկի վրոյէն լափ կտուվաւ: Բոյնիւլը մնաց չիվարած. զուգուսը կառուված, թաղաթէ ինգչաւ, պտխը ծէոին գոյնաղ տալով, տվըոթալով, խօսկա չկուրսեմ՝ մըղոյիկչ էլ չէօլէօփիկչ³ էր, թըմընէն պոնած ընչիւլ խընի⁴ բիւզմոն տոճվուկչ պտմկէն տիւս ըլաւ՝ կնոց թէխ Օղուր-բորտն ճիւր կապելիւ:

Պտմկի մէշէն Եստ տիւս ըլաւ, հորմէ քչէօլտ մէ ջոնուտոր էր տոռցի Բոյնիւլի աչկին, հէնց իմանաս էր Եստ, կօ հա՛ վարտէ Եստի իւրը փարալամիչ կոննն: Խէլոյճ տեղ առուն պոնած էթաս էր, մէյն էլ աչկն ինգչաւ առվի մէշո՝ տսաւ Եստ գօ մէյն իւր լմանին կայնիւրի առվի մէշա, թոնդըր թիւլցաւ, վայ ամման ասաց, վըր վափն պղըգաւ, առուի մէշինն էլ խէտը պպըգաւ՝ էլ չէրեաց, նոր տող խողոր պոնի խիյալ տրեց. Ելլահի ո՛ր իւրէնց ճաղչի «մեղը-մէն աղէլքերտ»՝ ըսկի մօէն չեն էր էթուլի. իւր մտկի խէտը շատ տվեց առաւ, զիյնն իւրա սիրտ տվեց ըլաւ կայնաւ, լընգոտալով մէ խէլոյճ տեղ էլ կնոց, մէյն էլ տսաւ Եստ, գօ իւրեննց գյոնոյի ճողչի թխիէն մէկոյ մղմըգալով թէխ իւրն ի իկյուլի. Բոյնիւլի թիւքը պերնի մէշը չօրցաւ: Ղարանթուն էկաւ—էկաւ մատացաւ, Բոյնիւլին ասաց.

— Պարիրկուն քչեղի, Բոյնիւլ:

— Վայ, Աստու պորին ... Ը՛նգեր Օհանէս տիւ Էս ... խէր ըլի, տիւ էտ վոխտին զա՞ր էս իկյուլի:

— Ծեր գյոնոյի ճողչէն:

— Հայ անաչէն. ի՛շխօ էս սիրտ տրի, որ էտ մթանա մտիր էս էր էն չարքերի պոնո:

1) Մի փորը. 2) Քիչ զառն բոյս է. որ գործ են ամուսն փորացաւի րայց աւելի շատ նիք եղած մամանակ. 3) Թոյլ, անուշաղիլ, անհոգ: 4) Արխալուղ:

— Ի՞նչ չարք, ի՞նչ պո՞ն, դող դատ դար էր, ար ասել էս տնակն։ Գո՞ ինդյերքերով ժողնրվիր էնքս ճողչի մէջո՞ւ էնէնց չը՛խկացուցելով քչէվի էնքս տնակի ար, էլ չեմոտ ասել, ամը մեղի, մեր աչկին հուր ըսկի մէ զատ չի էրվացի, միը տիւ իւր էս սութ ասելի ար... էս էլ գլինտ'ս իշխո ըլաւ ար էկամ, ըլամ տիւսո՞ւ նողափըլ տըսամ, ար տիւ կօ իկյովէս էր՝ ասիմ մկայ շատ քախցած կլէս, տոր խըմար էլ էկամ քչեղի տաննամ, ար համ մէ կուշտը — կուտոր խաց ուտես, բորքչիտ¹ տակա պնդացուցես, համ էլ մէ տեղ քչէվի տնենքս, դը ետ'ր, ետ'ր էթտնքս, եօխսա՞ մըկայ ըլած չլած քարաքն էլ կուտեն կը պոցուցեն էլ քչեղի չի մնայ՝ չ'տորտ, ետ'ր։

— Եւաւաչ, բը ես ապօլիր եմ թռանայ էս տնակի... անպէր, ար դրիւստն ասեմ՝ ես էն չարքերի պանը չեմ մնի. ար իմ քչը՝ ռանքովը օտկի էլ տաք՝ էլը ես էն տեղի քարաբը չեմ ուտի։

— Զաթի տիւ էտէնց խիյալքաղ էս, քեօ շօղէն էլ էս վոխե՝ նալի. յիւր մնաց չարքա, ար հո՛խը ն'հախ կը վախենաս էլի... ։

— Եւաւաչ, ես չասեմ՝ տիւ ասա, մկայ տիւյ՝ չէյհնուլի ար էտէնց ի՞ մեղըմէն աղէյքերոտ քչեր—ցերէյ գէն անպակաս էն։

— Մենքս հըմմընէն էլ աղէկ էնքս էլ մեղըմէն աղէքերը վո՞րն ի, ար հա ասելես՝ է։

— Գլեո՞ էս ինչասիր ար... Չեմուլի ես էմ ծուռ, թէ տիւ։

— Բ'էտ ինչ էս քեղմէն տիւս հա բստրելի. յիւթիւրի յիւթիւրի զուռցալա քեղմէն նուրոզ էս տրի, բը մեղըմէն աղէկը վո՞րն ի։

— Անպէր դը բօլի իմ խոքին պերէս իմ պերանն է, մեղայ Աստու էլ ինչ հա. ինչ էկաւ պերանն՝ տոռցաւ է. տօ բէլո՞ Մեղըմէն աղէյքերոտ՝ նատանաներն էն, չարքերն էն, տօ հուր խիլըլիքերն էլ էն՝ վո՞րն ի... մեղայ իմ Աստուհ հա, զօռով չան անուքեր տվինքս տօ. Իսսսս Քիրիստոս, խտլէս, խտիանէս, չարը տանես պո՞րին պերէս։

Իսսսս Քիրիստոս ասելէն ետ, մէյն էլ ըշկաց ար Օհանէս չը կայ մէնակ զիյն ի, ծէն տըվեց՝ Օհանէս, Օհանէս ետ'ր, ետ'ր, իկյո՞ւսէմ, ջիր² մի՛ տորտ. կօ էկամ, էկամ, ծէն խան՝ էկամ... Չէ, տըսաւ ար էլ Օհանէս չը կայ, էն սհաթին փոյճաւ, ար «մեղըմէն աղէյքերէն» էր, էս եօլին³ իւր կողը կուշտա մէյն էլ ըշկաց, տըսաւ ար չէ՞ մառթը—մուռթ չկայ, զոխըխօքաւ, ճանրախը չըշկը՝ ուաւ կչոխ օտըգէտ էր էթուլի կչոխ տոռչ, ըսկաւ վոսկիլ. ապի իղը կուրսեց, ամա մէ դժժօց խէտ ինգաւ տնգաճո՞ իշարցաւ⁴, քառսուն տիր իրեսը խոչ խանեց, էլ Իսսսս Քիրիստոս, էլ օխն

1) Կուրքքիղ տակը. 2) Խուովել. 3) Անկամին. 4) Զգաստաւալ։

անըման տէր Մըշիւ Սուլթան սըփի կարապէտ, էլ զինաւոր սըփի կըլքը, էլ Դորտուղանդու սըփի կաշ, էլ Սմենան փրկիճ ինտն սըփի նիշան չիթղեց՝ զըմընին էլ կանչեց իւր հիմդադին¹, չէօրէյն կուշար կանեցիւց, ասաւ ար ճամբարը կուքսիր ի Գեթգուն զեթ հա տառցաւ էկաւ օղուր բորտն գշդաւ. ճիւրը լափ կոիր էն էր. պիւլց տրեց իւրենց առուն, ասաց—Հնչ գշիդի իսան հն, խոււմ կաթնը կըկերին ըսկի էյնաիբար չի մնացի. տնդախորին² էկերի ճիւրս կոիր ի, ընձ էլ իւզկեր տանէր խօսկով տնէր, ար իմ պոմբուկը մնար կիսատ, իւրը՝ ճրվէր. էն հէնց իմացաւ եւ կը խափվէմ. ասա՛ թէ աիւ աղուեզն էս. ես էլ պո՛շն էմ, միւր յիւր էս ընձի խափելի... էտէնց ասկով իկոտս էր՝ խասաւ Ղանլու չիմոնին, մէ զժժօցի ծէն էլ տող ինդաւ տնդաճո. հէնց իմացաւ իւրը կանչու էն. քտնի էկաւ տնդըճի զժժօցը աստեց՝ ծէնը փախուաւ թիւթուդի, գմբուգի, չվլըօցի ծէնի Բոյնլիւլը կլօխը կախած իկոտս էր, մէյն էլ ըչկաց ար, գծ մէ թօփոււն քչէփ տնկով թէկա իւրն էն իկոտի. հէնց իմացաւ ար Օհանէսի առածն ի՞ գիշն էլ երբիչ ըլաւ էկաւ թիւշ տոնս մէշը՝ կանաւ, տըսաւ ար, մէկը թիւթուդի փշկի, մէկը դմբուգի ի թփիկի, մէ քտնիւր չափ էն դորկելի, չվրվացուցեա էն, մնացաղքերն էլ ճիկաւ ճիկաւ պոմուկ՝ հոյլի էն խաղալի Բոյնլիւլը էկաւ—էկաւ գշիգէօրվելով ինդակաւ տոնց «եզնադի» մէշո. էլ մօջուր չալին ար երբիչ ըլէր, մէշերքերէն տիւս երէր, ոլընտուր չարըճօլիւք տրին՝ քցին իւրենց պիւլիւլիկի մէշո խաղցուցելով հն տարան. Բոյնլիւլտ իւր քախցածութենտ մտէն քցիր էր էլ դոնցը նօրաթ չէր տալի, իւրմէն տիւս խաղալով էնքան շուս³ էր էկի ար, քրտինքոտ վրոյէն սեւաւի պէս թոփեա էր ցած. Բոյնլիւլը խաղալով շատ էր շուս էկի՝ թէ քիչ, մէյն էլ տըսաւ ար, կօ մնես էն իւրենց գնտնոյի ճողոտչո. էն սնաթին «մեզըմէն աղէքքերո» միան ինգչան. իրեսը խաչ խանեց, ասաց.

—Կանէք, տօ կանէք... «Խասա Բիրխտա»... մէյն էլ ըչկաց, ար մաթ չըկա մէնակ գիշն ի կանուկ՝ մազերը բիզ բիզ ըլաւ. ջանը տաքըպաղ տրեց՝ իշիսօ մէ սափօր տայն ճիւր չրճէն մաթօու կլին. տնդժքերը զժղժօցն ինգչաւ. սիրտը գմբուիաց. կլին խուփը պոնցրցաւ՝ ցածացաւ. ծեռերը թիւլցաւ, ասերի դուրմը լափ կատուաւ տողպոտացը ինգչաւ. աշկերի տէմը աշվին տըվեց, մէշը թիւլցաւ, շուր տվեց վրան. կլօխը պոտովաւ, բիրդուն՝ զրծ՝ մփ, ինդաւ ճողչի տաան մէշո էրկէն էրկէն պարզվաւ, ճօօր էս մնաի Բոյնլիւլ՝ յը կանօխ՝ էլ վրոն խորոր չլաւ. Բնչիւլ լաւ էնէնց մնաց, լափն Բոյնլիւլ չըլաւ, մէ կրակ ըլաւ.—Ինաւորած վոզնես էր էսթէ էնթէ. աշկերէն կրակը՝ պաղ էր թոփիկի. վիրը ար տանաս էր վոզնես էր վրոն՝ արտապատառ էր տնկի ի. Տօր վրոն պոնին՝ գինջիլքերով կապկըպին.

Գրաւոր Յարսիւն Աւելան

1) Օղնութեան. 2) Վերջ ի վերջոյ. 3) Սաստկացաւ. 4) Շրջել.